

AK, SVĒTĀ LESTENE!

OH, HOLY LESTENE!

LATVIJAS BANKA

Informācija pa tālruni 67022434. Information by phone +371 67022434.

info@bank.lv www.bank.lv

Nominālvērtība – 1 lats, svars – 1.2442 g, diametrs – 13.92 mm, metāls – 9999° zelts, kvalitāte – *proof*, monētas josta – rievota.

Monētas dizainu izstrādājis Laimonis Šenbergs, tās ģipša modeli veidojusi Ligita Franckeviča. Monēta kalta *UAB Lietuvos monetų kalykla* (Lietuva).

Face value: 1 lats; weight: 1.2442 g; diameter: 13.92 mm; metal: gold of 9999 fineness; quality: *proof*; edge: reeded.

The coin has been designed by Laimonis Šenbergs, modelled by Ligita Franckeviča and struck by *UAB Lietuvos monetų kalykla* (Lithuania).

Lestenes baznīca reiz bija krāšņākais vēsturiskais dievnams Latvijas laukos. 1704.–1709. gadā slavenais Kurzemes hercoga Ventspils kuģu būvētavas koktēlnieks Nikolauss Sēfrenss, jaunākais, pēc Lestenes muižas īpašnieka Karla Frīdriha fon Firksa pasūtījuma radīja kokgriezuma iekārtu. Viens no Latvijas kultūras kanona 15 vizuālās mākslas šedevriem ir N. Sēfrensa darinātais Liepājas Sv. Annas baznīcas altāris, bet Lestenē papildus līdzīgam altārim atradās vesels šā meistara veidots ansamblis – kancele, biktssols, ērģeļu prospekts, baznīcēnu soli, patronu loža. Latvijas izcilākā baroka laika ērģeļu būvētāja Korneliusa Rāneusa 1707. gadā darinātais instruments atradās aiz grezna ērģeļu prospekta, kur mehānismi spēles laikā kustināja kokā grieztās figūras – eņģeļi spēlēja instrumentus, sita timpānus un cilāja spārnus, ķēniņš Dāvids diriģēja, bet visam pāri spārnus vēdīja liels ērglis. Mākslas, garīguma un mūzikas iedarbības spēks Lestenes baznīcā sasniedza tādu pakāpi, ka baznīcēni krita ceļos un sauca: "Ak, svētā Lestene!" Ar šo teicienu pausts galējs pārsteigums, sajūsma un pacilātība, tas vienmēr saistīts ar Lestenes baznīcu un iegājis latviešu tautas folklorā.

Lestenes baznīca ārēji ir skarba un vienkārša kā visas senās Kurzemes baznīcas, bet iekšpusē kokgriezuma iekārta sabalsojās ar interjera bagātīgo barokālo apdari – korintiskā ordena pilastriem, zeltītām konsolēm, rozetēm, eņģeļu galviņām. Gandrīz līdz 2. pasaules kara beigām viss brīnumaini bija saglabājies sākotnējā izskatā, pat smilšu pulkstenis uz kanceles malas gadsimtu ritumā nebija zaudējis nevienu no savām stikla piltuvēm. Tad sākās posta laiks. 1945. gada februārī padomju artilērijas apšaudē nodega baznīcas tornis, tika sašauts altāris. Pēc kara laikā baznīca tika sistemātiski demolēta, bet 1967. gadā ēkā iekārtoja graudu kalti. Par skulptūru izglābšanu jāpateicas māksliniekam Jurgim Skulmem, savukārt saglabājušās Lestenes baznīcas kokgriezuma iekārta daļas 1964. gadā pārveda uz Tukuma muzeju. 1973. gadā visas ansambļa sastāvdaļas tika sakopotas Rundāles pils muzejā, kur tās kopš 1983. gada bija apskatāmas daļēji restaurētā veidā.

Sākot ar 2002. gadu, Lestenes Evaņģēliski luteriskā draudze pamazām atjauno baznīcas ēku, taču vēl pabeidzama celtnes atjaunošana, baznīcā atkal izvietojama un restaurējama kokgriezuma iekārta. Kopš 2012. gada baznīcā atkal stāv kokgriezumiem rotātais biktssols, ir atjaunoti barokālie baznīcēnu soli. Tas notiek tikai par ziedojumiem un nelielu projektu naudu. Šī monēta nav piemiņas zīme zaudētam šedevram, tā ir aicinājums sabiedrībai un katram cilvēkam palīdzēt atgūt Latvijas izcilāko baroka dievnamu, sadziedēt dziļās kara un padomju varas radītās brūces Lestenē.

Uz monētas redzami divi baznīcas altāra elementi – eņģeļa galviņa un akanta lapu vijums altāra sānu dekorā. Zelta monēta atgādina par Lestenes baznīcas izcilo mākslas vērtību un simboliski iezīmē N. Sēfrensa bagātīgi zeltīto kokgriezumu greznību.

The Lestene Church was once the most spectacular historic religious building in the Latvian countryside. In 1704–1709, the famous Nicolaus Söffrens, Jr., wood carver of the Duke of Courland's Ventspils shipyard, adorned the church with carvings ordered by the owner of the Lestene estate Karl Friedrich von Firks. One of the 15 masterpieces of visual art in the Latvian Cultural Canon is the altar of St. Ann's Church in Liepāja carved by Söffrens, but in Lestene he made a whole set: pulpit, confessional, organ case, pews and patrons' box. The organ, made in 1707 by the most outstanding organ builder of the Baroque period in Latvia Cornelius Rahneus, was concealed behind a magnificent case where, while the organ was played, the carved figures were moved by a mechanism: angels played musical instruments, beating the timpanos and fluttering their wings; King David was the conductor, and, above it all, a great eagle was flapping its wings. The combination of art, spirituality and music at the church had such an impact that churchgoers sometimes dropped to their knees calling out: "Oh, holy Lestene!" This expression of the utmost in surprise, excitement and elation connected to the Lestene Church has become part of Latvian oral tradition.

From the outside, the Lestene Church is stark and simple as are all ancient churches in Courland, but inside the wood carvings echoed the rich Baroque elements: the Corinthian order pilasters, gilded consoles, rosettes and angels' heads. Almost to the very end of World War II everything had survived in its original form, even the hourglass on the edge of the pulpit had lost none of its glass bulbs over the centuries. But then came disastrous times. In February 1945, Soviet artillery shelling caused the church spire to burn down and the altar was damaged. In the post-war period, the church was systematically pillaged and demolished but in 1967 it was turned into a drying kiln. Owing to artist Jurgis Skulme, the sculptures were saved, but in 1964 the surviving carved furnishings were taken to the Tukums Museum. In 1973, all the parts of the ensemble were gathered in the Rundāle Palace Museum where, as of 1983, they could be seen in a partially restored form.

Since 2002, the Evangelical Lutheran parish of Lestene has been gradually repairing the church building, which yet has to be completed, including moving the carved furnishings back to the church and restoring them. As of 2012, the confessional has returned to the church and the Baroque pews have been refurbished. All this work is being financed through donations and small project funding. This coin, however, is not a memorial to a lost masterpiece: it is an appeal to the public and each person individually to help Latvia regain its most outstanding Baroque church and heal the deep wounds caused in Lestene by the war and Soviet power.

The coin features two altar elements: the head of an angel and an acanthus leaf design in the side decor of the altar. This gold coin serves as a reminder of the outstanding artistic value of the Lestene Church and symbolically reflects the magnificence of Söffrens's gilded wood carvings.